

Mook, Bovensteweg 20
(gem. Mook en Middelaar)
rapport 1035

Mook, het voormalige klooster aan de Bovensteweg 20

Een Archeologische Begeleiding

Auteurs: F.C. Wijsenbeek & S.M. Beckerman

Colofon

ADC Rapport 1035

Mook, het voormalige klooster aan de Bovensteweg 20
Een Archeologische Begeleiding

Auteurs: F.C. Wijsenbeek & S.M. Beckerman
In opdracht van: Kragten Landschapsarchitectuur
Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, november 2007
Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

D.Gerrets

ISBN 978-90-6836-025-7

ADC-ArcheoProjecten
Tel 033-299 81 81
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

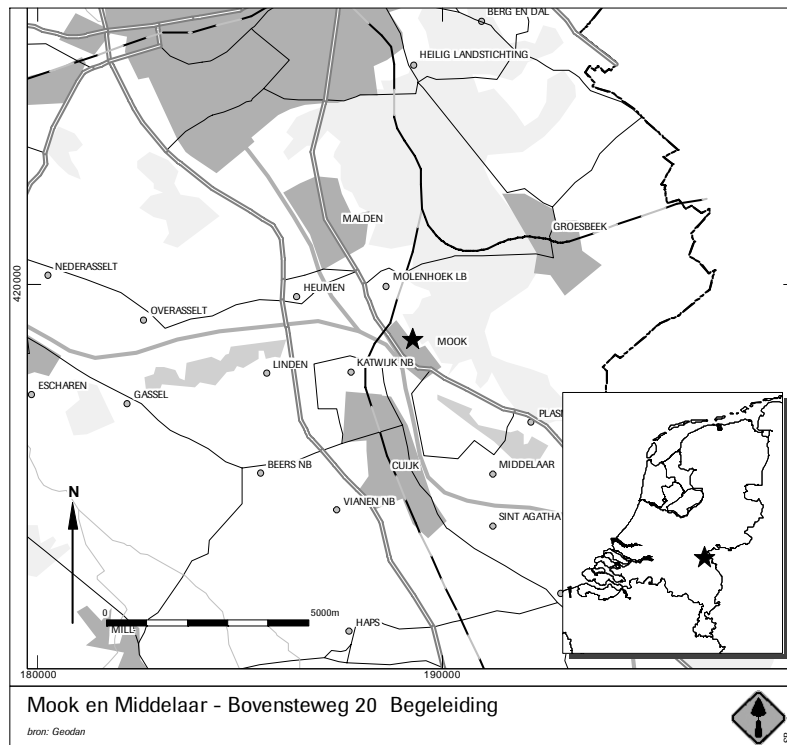

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Samenvatting	5
1 Inleiding	6
2 Archeologische verwachting	7
3 Methoden	8
4 Resultaten	9
5 Interpretatie en conclusies	11
Literatuur	12
Lijst van afbeeldingen en tabellen	12

PERIODE	TIJD IN JAREN			
Nieuwe tijd	1500	na Chr.	-	heden
Late-Middeleeuwen	1050	na Chr.	-	1500 na Chr.
Vroege-Middeleeuwen	450	na Chr.	-	1050 na Chr.
Romeinse tijd	12	voor Chr.	-	450 na Chr.
IJertijd	800	voor Chr.	-	12 voor Chr.
Bronstijd	2000	voor Chr.	-	800 voor Chr.
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5300	voor Chr.	-	2000 voor Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd)	8800	voor Chr.	-	4900 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd)	300.000	voor Chr.	-	8800 voor Chr.

Tabel 1 Tijdsduur van de verschillende (pre)historische perioden.

Afb. 1

ADMINISTRatieve GEGEVENS VAN HET ONDERZOEKSGEBIED

<i>Provincie:</i>	Limburg
<i>Gemeente:</i>	Mook en Middelaar
<i>Plaats:</i>	Mook
<i>Toponiem:</i>	Bovensteweg 20
<i>Kadastrale gegevens:</i>	3216
<i>Kaartblad:</i>	46A
<i>Coördinaten:</i>	189261/ 418653
<i>Projectverantwoordelijke:</i>	F.C. Wijsenbeek
<i>Bevoegd gezag:</i>	Provincie Limburg
<i>Deskundige namens het bevoegd gezag:</i>	P. v.d. Gaauw
<i>ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):</i>	22490
<i>ADC-projectcode:</i>	4107258
<i>Complex en ABR codering:</i>	Grafveld (GVC) en Nederzetting (NX)
<i>Periode(n):</i>	Late Bronstijd en IJzertijd
<i>Geomorfologische context:</i>	Stuwwal
<i>NAP hoogte maaiveld:</i>	14.84 + NAP
<i>Maximale diepte onderzoek:</i>	11.24 + NAP
<i>Uitvoering van het veldwerk:</i>	9 mei 2007 tot en met 11 mei 2007 Provinciaal Archeologisch Depot Limburg
<i>Beheer en plaats documentatie:</i>	Avenue Ceramique 125 6221 KV Limburg

Samenvatting

In opdracht van Kragten Landschapsarchitectuur heeft ADC ArcheoProjecten een Archeologische Begeleiding uitgevoerd op de locatie van het voormalige Klooster aan de Bovensteweg 20 in de gemeente Mook & Middelaar. De Archeologische Begeleiding behelst het toezicht houden op het uitgraven van de kelders van dit klooster.

Het onderzoeksgebied heeft een oppervlakte van ca. 680 m² en was vóór de sloop in gebruik als klooster. Het gebied ligt aan de Bovensteweg in Mook en wordt in het noorden begrensd door een bos en in het zuiden, westen en oosten door de percelen van een viertal huizen aan de Bovensteweg.

Tijdens de begeleiding zijn slechts (sub)recente sporen aan het licht gekomen. Wel werd in die recente verstoringen op een tweetal plaatsen aardewerk uit de late prehistorie aangetroffen. Het gaat hier om scherven van een crematie urn uit de Late Bronstijd of Vroege IJzertijd (1100- 500 v.Chr.). Een klein deel van de crematieresten, die in de pot hebben gezeten, zijn eveneens gevonden. Op een andere locatie zijn fragmenten van een weefgewicht gevonden. De vondst van de resten van een urn in het plangebied bevestigt het beeld, dat er zich op het terrein een urnenveld uit de Late Bronstijd, Vroege IJzertijd bevindt.¹

Onder de funderingen van het voormalige klooster en de kelder ten noorden hiervan, kan worden geconcludeerd dat archeologische resten niet in situ bewaard zijn gebleven.

Bouwwerkzaamheden ter plekke zijn dan ook zonder enig archeologisch bezwaar. Dit geldt echter niet voor het terrein direct buiten de funderingen van het klooster. Over de aanwezigheid, gaafheid en aard van eventuele archeologische resten op dit deel van het terrein kunnen nog geen uitspraken worden gedaan. De omvang van de recente verstoringen is in dit deel van het terrein dus niet bekend. Wel is nogmaals bevestigd, dat het hier om een interessant archeologisch gebied gaat. Naast mogelijke nederzettingssporen uit de late prehistorie, ligt op dit terrein zeer waarschijnlijk een urnenveld uit de Vroege IJzertijd.

Bij bouwwerkzaamheden op het terrein direct buiten de fundering van het klooster beveelt ADC ArcheoProjecten dan ook een proefsleuven onderzoek aan om de archeologische waarde van het terrein te bepalen.

¹ Schutte, 2006, PVE nummer 06-116

1 Inleiding

In opdracht van Kragten Landschapsarchitectuur heeft ADC ArcheoProjecten op 9, 10 en 11 mei 2007 een Archeologische Begeleiding uitgevoerd op de locatie Bovensteweg 20 te Mook. (afb.1) Het onderzoek is uitgevoerd door Florentien Wijsenbeek (veldarcheoloog) en door Bianca Hendriks en Sarah Zandboer (veldtechnici). De verantwoordelijke senior archeoloog was Danny Gerrets. Het prehistorische aardewerk is gescand door Florentien Wijsenbeek (specialist IJzertijd aardewerk). De Archeologische Begeleiding behelste het toezicht houden op het uitgraven van de kelderfundamenten van het voormalige Klooster.

Het onderzoek is uitgevoerd conform het Programma van Eisen (PvE).² De vondsten en bijbehorende documentatie die tijdens de begeleiding zijn verzameld, zijn gedeponneerd in het Provinciaal Depot voor Bodemvondsten te Limburg.

De Provincie Limburg is op 21 juli 2005 per e-mail akkoord gegaan met ene archeologische begeleiding als beste onderzoeksmethode.

Een Archeologische Begeleiding kan als volgt omschreven worden: een inventarisatie, karakterisering en documentatie van de aan- en afwezigheid van archeologische waarden in een door een niet-archeologische bodemverstorende activiteit te verstoren gebied. Van de archeologische waarden wordt een karakterisering gegeven waarbij tenminste de volgende aspecten aan de orde zijn: periodeaanuiding, geologische context, aard (typering) en waarderingsaspecten.

Het onderzoeksgebied heeft een oppervlakte van ca. 680 m² en was vóór de sloop in gebruik als klooster. Het gebied ligt aan de Bovensteweg in Mook en wordt in het noorden begrensd door een bos en in het zuiden, westen en oosten door de percelen van een viertal huizen aan de Bovensteweg.

In het Programma van Eisen (PvE) zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld voor het onderzoeksgebied:

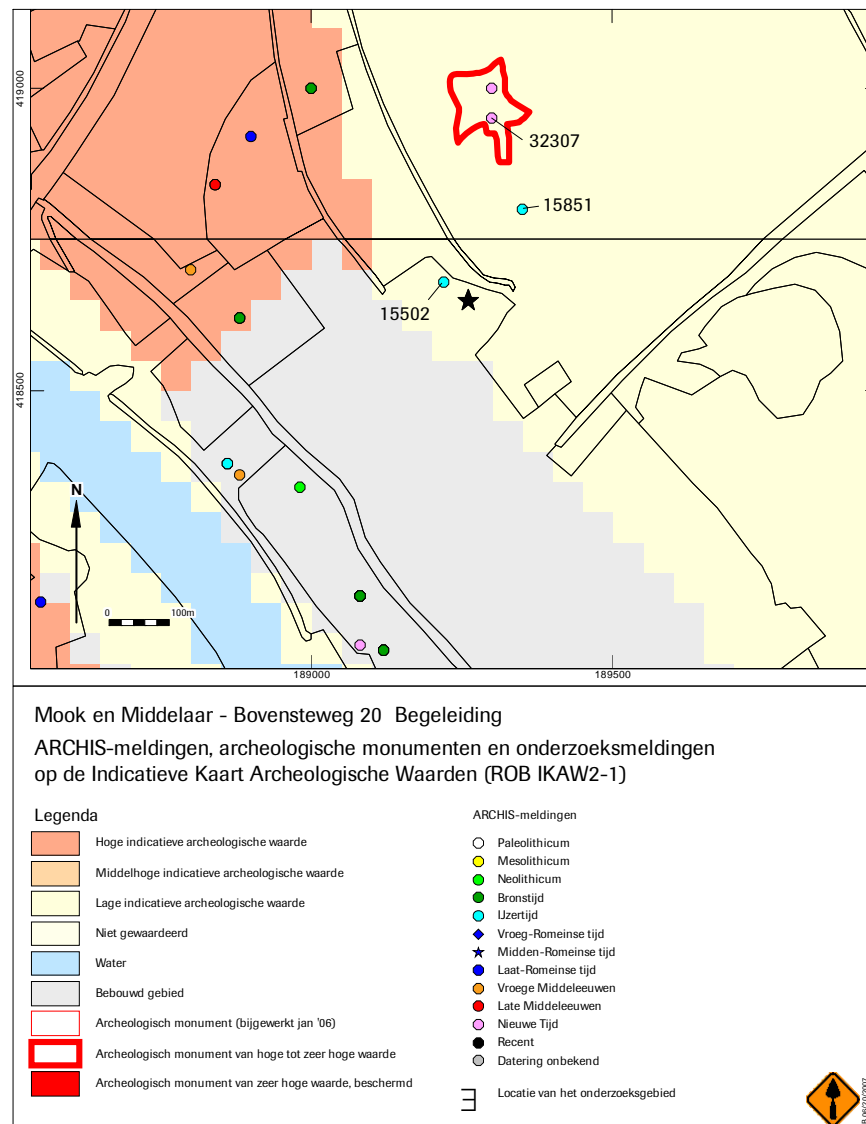
1. Waaruit bestaan de archeologische resten?
2. Wat is de ruimtelijke verspreiding van de archeologische resten?
3. Hoeveel sites en/of perioden zijn hieruit te destilleren/ Is er sprake van een archeologische stratigrafie?
4. Welke typen site(s) of off-site patronen vertegenwoordigen deze archeologische resten?
5. Wat is de ouderdom van de archeologische resten?
6. Op welk niveau zijn eventuele grondsporen leesbaar en hoe duidelijk tekenen eventuele grondsporen zich af?
7. Wat is de fysieke kwaliteit (gaafheid en conservering) van de site(s)?
8. Spreidt het verwachte grafveld uit de IJzertijd zich uit tot in het onderzoeksgebied? Zo ja is het grafveld te begrenzen of de omvang te preciseren?
9. Is het grafveld nader te dateren binnen de IJzertijd?

² A.H. Schutte 2006, PvE nummer: 06-116

2 Archeologische verwachting

In het onderzoeksgebied heeft geen boor- of proefsleuvenonderzoek plaatsgevonden, omdat al bekend is dat het gebied een hoge archeologisch verwachting heeft. Dit is gebaseerd op een aantal archeologische waarnemingen, vermeld in ARCHIS.³ In en nabij het plangebied zijn op twee locaties, circa 180 meter uit elkaar, resten van crematie-urnen uit de Vroege IJzertijd (800-500 v.Chr.) aangetroffen. (ARCHIS nr.: 15.502 & 15.851) In de omgeving van een dergelijk grafveld uit deze periode zijn bijbehorende nederzettingen ook veelal aanwezig.⁴ In het plangebied ligt ook een waarneming (ARCHIS nr.: 21714) die wordt gedateerd in de Midden-Romijnse tijd. Tenslotte werd ten noordoosten van het plangebied een gracht van een verdedigingswerk uit de Nieuwe tijd aangetroffen. (ARCHIS nr.: 32.307) De overige waarnemingen binnen een straal van drie kilometer bestaan uit losse vondsten daterend vanaf het Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd. (afb.2)

Afb. 2 Archis-meldingen in de directe nabijheid van het plangebied (zwarte ster).

³ A.H. Schutte 2006, PvE nummer: 06-116

⁴ Schinkel, 1994

3 Methoden

De archeologische begeleiding is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.1. In het onderzoeksgebied zijn kelders in twee verschillende putten op verschillende dieptes uitgegraven (afb.3).

Op verzoek van de archeoloog is bij de sloop van deze kelders aan ten minste twee zijden laagsgewijs een sleuf van een bak breed gegraven tot onder de fundering, zodat er gericht gezocht kon worden naar archeologische resten. Hierna werden de kelders gesloopt en de vloer met de overige funderingsresten zijn met een getande bak verwijderd. De sleuven van de kelders van put 1 zijn tussen de één en twee meter diep. Put 2 is tussen de twee en drie meter diep uitgegraven. Het plangebied is een terrein met een groot hoogteverschil. Het maaiveld ligt ongeveer tussen 12,50 m. + NAP en 14,90 m. + NAP. Hoogten zijn genomen van vondsten, het maaiveld en de eindvlak. In put 2 is in de zuidelijke sleuf een deels ongestoord profiel waargenomen. Dit profiel is gefotografeerd en beschreven. Verder zijn er foto's genomen van het terrein, de verschillende vlakken in de sleuven en de fragmenten van de urn in de recente verstoring.

De begeleiding was zodanig georganiseerd, dat zowel sloop- als archeologische werkzaamheden geen hinder van elkaar hebben ondervonden.

Afb. 3 Putten in het onderzoeksgebied

4 Resultaten

4.1 Fysische geografie

De bodemkaart laat zien, dat de ondergrond in het plangebied uit een Holtpodzolgrond met grof zand bestaat. De geomorfologische kaart toont in het plangebied een hoge stuwwal bedekt met dekzand of löss.

Stuwwallen zijn tijdens de voorlaatste ijstijd, het Saalien (circa 250.000 jaar geleden) opgestuwd door gletsjerijs. De ondergrond van de stuwwallen bestaat uit verscheidene bodemtypes. Dit heeft te maken met de variatie in hoogte in het landschap en gebeurtenissen tijdens de ijstijden. Behalve plateaus en terrassen komen er ook smeltwatergaten en -dalen voor. Deze zijn ontstaan als gevolg van erosie door smeltwater tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien. Het plangebied ligt op een stuwwalplateau.

De dekzand en lössfzettingen zijn gevormd tijdens het Laat Glaciaal. Na deze periode heeft er geen afzetting van sediment meer plaatsgevonden. De eventuele aanwezige archeologische resten bevinden zich dus in of aan het oppervlak.⁵

Het enige niet geheel verstoorde bodemprofiel, waargenomen in put 2, vertoont de volgende opbouw:

Een recente verstoring van ongeveer een halve meter met hieronder pakketten van zand tot siltig zand, met hiertussen grove kiezellagen en op ongeveer 12.00 m. +NAP een leemlaag (afb.4).

Afb. 4. Bodemprofiel in put 2

⁵ Botman en Zuidhoff, 2003.

4.2 Vondsten

In put 1 en put 2 is in recente verstoringen prehistorisch aardewerk gevonden. In put 1 gaat het om drie fragmenten organisch gemagerd aardewerk. Aan de hand van de vorm is bepaald dat het hier vermoedelijk om delen van een weefgewicht gaat. De fragmenten zijn te klein om het type weefgewicht te bepalen zodat zij in deze context niet scherper zijn te dateren dan late prehistorie.

In put 2 zijn acht scherven van een crematie urn aangetroffen. Het gaat hier om glad afgewerkte wandfragmenten. De pot is met potgruis gemagerd en in een geoxideerd milieu gebakken. De scherven zijn te klein om de vorm van de oorspronkelijke urn te achterhalen. Bij de scherven zijn een aantal crematieresten gevonden (van slechts één gram). Het aangetroffen aardewerk past goed in de beschrijving van de verschillende urnen in het werk van Wilfried en Kooi.⁶ Op basis van deze gegevens kan het aardewerk gedateerd worden in de Late Bronstijd tot de Vroege IJzertijd (1100- 500 v.Chr.).⁷

OPGR_ID	PUTNR	VONDSTNR	INHOUD	MONSTER	VERZAMEL	OPMERKING	Datering	INVDATUM
MOOR-07	2	1	MIX	MCR	AANV	crematieresten en aardewerk ten noorden van de kelder in recente verstoring.	Late Bronstijd en Vroege IJzertijd	18-mei-07
MOOR-07	1	2	AW		AANV	Aardewerk uit recente verstoring van westelijk gelegen kelder(oostelijke funderingsgreppel) uit put 1.	Late prehistorie	18-mei-07

Tabel 2. Aangetroffen vondsten per materiaalcategorie

⁶ Wilfried en Kooi, 2005.

⁷ Het aardewerk is gescand door F.C.Wijsenbeek (specialist IJzertijd aardewerk van ADC ArcheoSpecialisten)

5 Interpretatie en conclusies

In het onderzoeksgebied zijn alleen recente verstoringen terug gevonden. Wel zijn er resten van een urn met crematieresten in een dergelijk verstoring aangetroffen. Aangezien er in het plangebied al eerder crematie-urnen uit de Vroege IJzertijd zijn gevonden wordt wederom bevestigd dat het hier een interessant archeologisch gebied betreft.

De onderzoeksvragen die in het Programma van Eisen zijn gesteld, kunnen nu als volgt worden beantwoord:

- 1 *Waaruit bestaan de archeologische resten?*
In een recente verstoring zijn aardewerken fragmenten van een urn met crematieresten teruggevonden. Deze dateren in de Late Bronstijd en/of Vroege IJzertijd. Verder werden eveneens in een recente verstoring fragmenten van een weefgewicht uit de Bronstijd of IJzertijd aangetroffen.
- 2 *Wat is de ruimtelijke verspreiding van de archeologische resten?*
Op basis van de gegevens van deze begeleiding is een ruimtelijke spreiding niet vast te stellen.
- 3 *Hoeveel sites en/of perioden zijn hieruit te destilleren/ Is er sprake van een archeologische stratigrafie?*
Aan de hand van de resultaten van dit onderzoek kunnen geen sites worden vastgesteld. Een duidelijke archeologische stratigrafie is tijdens de archeologische begeleiding niet aangetroffen.
- 4 *Welke typen site(s) of off-site patronen vertegenwoordigen deze archeologische resten?*
Het is mogelijk dat er in het plangebied een grafveld uit de Vroege IJzertijd ligt.
- 5 *Wat is de ouderdom van de archeologische resten?*
Er is aardewerk uit de Late Bronstijd en/of de Vroege IJzertijd aangetroffen.
- 6 *Op welk niveau zijn eventuele grondsporen leesbaar en hoe duidelijk tekenen eventuele grondsporen zich af?*
Er zijn geen archeologische grondsporen aangetroffen.
- 7 *Wat is de fysieke kwaliteit (gaafheid en conservering) van de site(s)?*
De archeologische site onder de funderingen van het voormalige klooster is in zijn geheel verdwenen. De gaafheid en conservering is *nihil*. De omvang van de recente verstoringen in de rest van het plangebied kon tijdens dit onderzoek niet worden onderzocht. Over de conservering en gaafheid van de rest van het plangebied is niets bekend.
- 8 *Spreidt het verwachte grafveld uit de IJzertijd zich uit tot in het onderzoeksgebied? Zo ja is het grafveld te begrenzen of de omvang te preciseren?*
Het is mogelijk dat het grafveld zich in het plangebied bevindt. Maar aangezien de resten hiervan tijdens dit onderzoek in een recente verstoring zijn aangetroffen zijn deze uit hun oorspronkelijke context gehaald (*ex situ*).
- 9 *Is het grafveld nader te dateren binnen de IJzertijd?*
Op basis van het aardewerk aangetroffen bij de begeleiding van de sloop van het klooster kunnen hier geen nadere uitspraken over worden gedaan. De crematie-urnen die zijn aangetroffen direct buiten het plangebied dateren in de Vroege IJzertijd.

Geconcludeerd kan worden dat archeologische resten onder de fundamente van het voormalige klooster en de kelder ten noorden hiervan niet *in situ* bewaard zijn gebleven.

Bouwwerkzaamheden ter plekke van de funderingen zijn dan ook zonder enig archeologisch bezwaar. Dit geldt echter niet voor het terrein direct buiten de funderingen van het klooster. Over de aanwezigheid, gaafheid en aard van eventuele archeologische resten is in dit deel van het terrein dus niets bekend. Wel is nogmaals bevestigd, dat het hier om een interessant archeologisch gebied gaat. Naast mogelijke nederzettingssporen uit de late prehistorie, ligt op dit terrein zeer waarschijnlijk een urnenveld uit de vroege-IJzertijd.

Bij bouwwerkzaamheden op het terrein buiten de fundering van het klooster beveelt ADC ArcheSpecialisten dan ook een proefsleuven onderzoek aan. De kans op aanwezigheid van een grafveld en of een nederzetting is zeer groot. Met een proefsleuven onderzoek kan de archeologische waarde van dit terrein worden bepaald.

Literatuur

- Botman, A.E. & F.S.Zuidhof, 2003: *Bureauonderzoek 1^e fase Inventariserend Veldonderzoek Uitbreiding van het Afrika Museum te Berg en Dal, gemeente Groesbeek*. ADC Rapport 203 Amersfoort
- Schinkel, C., 1994: *Zwervende erven; bewoningssporen in Oss-Ussen uit Bronstijd, IJzertijd en Romeinse tijd; opgravingen 1976-1986*, Leiden proefschrift.
- Schutte, A.H., 2006: *Het Klooster te Mook, PVE nummer: 06-116*. ADC ArcheoProjecten. Amersfoort
- Simons, A., 1989: *Bronze- und eisenzeitliche Besiedlung in den Rheinischen Lössbörden - Archäologische Siedlungsmuster im Braunkohlengebiet*, Oxford (British Archaeological Reports International Series, 467).
- Wilfried, H. en P.B. Kooi, 2005: *Urnenvelden en brandheuvels begraving en grafritueel in late bronstijd en ijzertijd*, Amsterdam, Nederland in de Prehistorie.

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1. Locatie van het onderzoeksgebied op de topografische kaart.
Afb. 2 Archis-meldingen in de directe nabijheid van het plangebied
Afb. 3. Putten in het onderzoeksgebied
Afb. 4. Bodemprofiel in put 2

- Tabel.1. Periode tabel
Tabel.2. Aangetroffen vondsten per materiaalcategorie